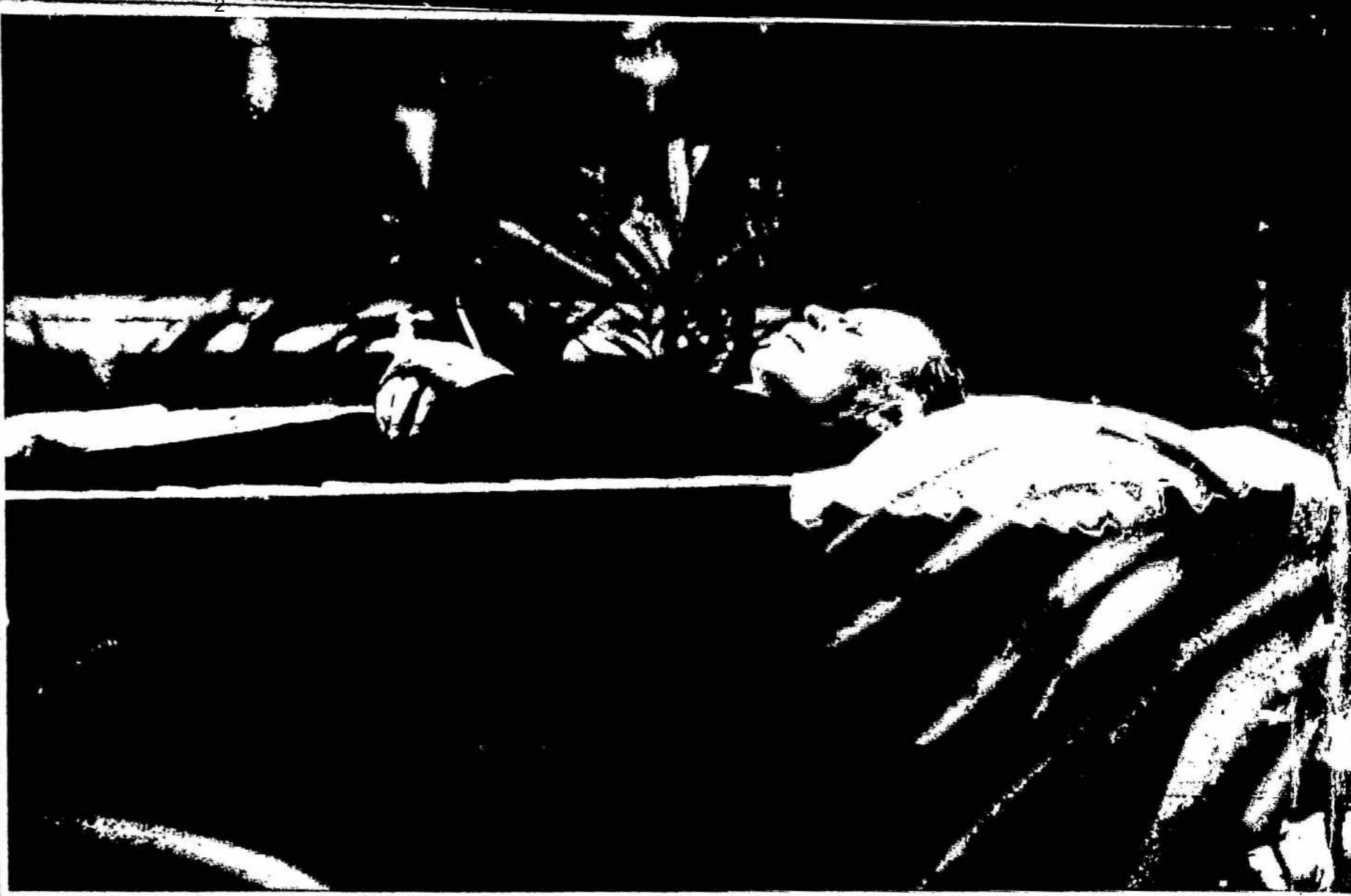

44-46

KARAI

1939

A. a. Juozo Tūbelio kūnas pašarvotas V. D. Karo Muziejuje ir Kauno bazilikoje. Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, velionies našlė ir artimieji paskui Juozo Tūbelio karstą Vainikų vora Kauno gatvėmis

Nr. 44-46

1939 m. spalio 7 d.

Lietuvos kariuomenės savaitinis laikraštis

Kaunas, Miškų g-vė 18, „K A R Y S“
Telef. per Kar. Št. 56

Leidžia

Kar. Št. Spaudos ir Šviet. Skyr.

Redaktorius

kpt. Simas Urbonas

Honorarų gauti ir visais kitais reikalais redakcija ir administracija priima ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Išimtis — atvykusiems iš provincijos

Prenumerata: puskarininkiams, kareiviams ir moksleiviams metams 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt., Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai

Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

Viršelyje Vyt. Maželio ir P. Babicko nuotr.

Kaina 30 ct.

MIRĖ VIENAS DIDŽIŲJŲ MŪSŲ TAUTOS GAIVINTOJŲ

RESPUBLIKOS PREZIDENTO KALBA PRIE A. A. JUOZO TŪBELIO KAPO

Kaunas. X. 3. Elta. Respublikos Prezidentas Antanas Smetona spalio mėnesio 2 d. per Lietuvos Banko valdytojo Juozo Tūbelio laidotuves pasakė tokią kalbą:

„Lenkijos griuvėsių degėsiams besmilkstant, didžiosioms Vakarų Europos valstybėms besimojant pradėto karo žygiais, visi kraštai, rūsčiai nusiteikę, išgąstingi laukia, ką parodys grasmingas rytojus. Ir mūsų tauta stebi nerami, kas darosi aplinkui, ir, sekdamas istoringus įvykius, mena, kaip jie galėtų paliesti mūsų krašto ateitį.

Tokią nepaprastai rūpestingą mūsų visuomenės nuotaiką ūmai užklupo liūdna žinia: Mirė Juozas Tūbelis! Jo vardas juk yra per daug plačiai žinomas, kad galėtų dabar atkreipti į save dėmesį.

Juozas Tūbelis vienas didžiųjų mūsų tautos gaidintojų, vienas didžiųjų mūsų valstybės kūrėjų. Jei tiesa, kad tautos istorija yra kartu ir žymiųjų žmonių istorija, tai mūsų gedimam velioniui teisingai dera jų eilėje viena pirmųjų vietų, nes su tautos kūryba glaudžiai sutapusi jo kilni, tauri asmenybė. Mūsų krašto atgimimas, mūsų valstybės atkūrimo etapai stūmė J. Tūbelį vienam ar kitam organizuojamam darbui vadovauti. O tas stumtas kilo iš jo tyros sielos visur, kur tik buvo reikalinga nenuilstama iniciatyva, pastovi ir tvirta valia. Vargiai rasime kurią mūsų kultūros sritį, kur nebūtų išvaryta jo gili ir nebeužverčiama vedamoji vaga. Jo tyras, kuklus, bet užsispyręs ir atkaklus būdas, pasireiškęs dar tuomet, kada jis, dar mažas būdamas, lankė mokyklą, nepakito ir paskum, kai jau pasijuto pasiruošęs gyvenimo kovai. Esi lietuvis, — sakė jam apsisprendusi sąmonė, — tai dirbk Lietuvai, ją gaidindamas ir stiprindamas, kad atgautų savo galią. Ir paklausė jis to balso ir kovėsi jis su didžiomis kliūtimis, kad būtų šviesesnė ir stipresnė mūsų Tėvynė, — kovėsi, kaip drąsus karys, nežiūrėdamas, kas jam pačiam atsitiks.

Igijęs aukštojo mokslo kitur, J. Tūbelis grįžta Lietuvon dar gerokai prieš Didįjį karą, prisideriną į nepalankias sąlygas, su jauno žmogaus energija stoja dirbti plėsti tautinės kultūros dirvonų. Žemės ūkis ir lietuvių sutelktinis darbas tai jo programos pagrindiniai dėsniai. Isikinkęs darban, jis gauna arti pažinti, ko daugiausia privalo mūsų gimtasis kraštas ir mūsų tauta, tik bundanti iš miego. Tarp mokslo ir patyrimų suranda

jis pusiausvyrą idealizmas su realizmu. Taigi, jis ne palaidų, iš oro pagaunamų idėjų vaikytojas, o realus idealistas. Savo žemėje prigijęs, kaip ažuolas, ir joje subrendęs, jis iš jos nebeišraunamas.

J. Tūbelis ištyrė, pažino ir atjautė kaimą, o šis suprato jį, dėl to ūkininkai laikė jį savo žmogumi. Kaimė juk glūdėjo lietuvių atgimimo šaknys, iš jų kyšojo ir mūsų tautos ateitis.

Tik Didžiojo karo viesulai buvo J. Tūbelį, kaip ir nemaža kitų mūsų šviesuolių, išnešę toli Rusijon. Tačiau, jiems praslinkus, ir atėjus valandai, kada teko atgimti mūsų valstybei, jis grįžta Lietuvon ir stoja pirmon jos atkūrėjų eilėn. Čia mes vėl jį pamatome, bet jau ne kaip vidutinį žmogų, o jau kaip plataus masto vadą vienos ar kitos ministerijos priešakyje, pamatome vadovaujantį žemės ūkio, finansų ar kitai kuriai mūsų kultūros organizacijai. Ir pasitraukęs iš vyriausybės, jis pasižymi visur ir visuomet nepaprastu dinamizmu, nepaprastu įgalėjimu. Niekas nemato jo ilsintis, nuolat užtinkamas šen ar ten ką be atvangos dirbant. Ko nespėja padaryti dieną, tai daro ir padaro per nemiegotas naktis.

Bet šit vėl grįžta prie valdžios vairo ir grįžęs sudaro ypatingai žymią gadynę mūsų tautos pažangiame gyvenime. Jo ilgametis pirmininkavimas ministrų tarybai tai jo didžiausias planingos valstybinės kūrybos laimėjimas mūsų kraštui. Įstatymų leidime, finansuose ir ekonomijoje, vidaus ir užsienio politikoje ryškiausiomis gijomis praktingai eina jo realusis idealizmas. Jo akys seka kiekvieną ministeriją, jis žino, kas ir kaip joje daroma, ir jo vadovybėje ministerijos tampa vieninga valdymo sistema, suderinta su tautine linkme. Visa jis aprėpia, visa išžiūri ir išlygina.

Tačiau toks smarkus pajėgų įtempimas pakerta J. Tūbelio sveikatą, verčia jį išeiti iš vyriausybės ir priimti ramesnę Lietuvos Banko valdytojo pareigą. Bet ir čia jis nerimsta, ir čia būdamas jis nesikenčia nesidomėjęs finansais ir valstybės ūkiu, nesiliauna buvęs glaudesniame santykiyje su įvairiomis įstaigomis, neatsisako vadovauti tautinėms organizacijoms. Būdamas pačioje amžiaus stiprumoje, tačiau persidirbęs, jis galiausiai sukniumba po sunkia darbų našta ir nebeatkelia.

Kas kaltas, kad J. Tūbelis prieš laiką turėjo išeiti iš gyvųjų tarpo? Ar mes, kurie, užkrovę jam aibes naš-

A. a. Liet. Banko valdyt. JUOZAS TŪBELIS

Mūsų raitininkų daliniai ties Vilniaus katedra 1920 m.

ty ar jis pats, nebesuvaldąs savo isisiūbavusio dinamizmo? ... Šiandien, kada mūsų akivaizdoje stovi daugybė naujų paimnių mūsų krašto uždavinių, kuriems taip labai praverstų prityrusio ir išmaningo valstybės vyro talka, jo nebeturime, jo pasigendame. Mes tik galime pasiguosti šiame liūdesyje, kad gerieji mirusiųjų darbai nemirtingi, kad jais gali stiprintis mūsų kartų kartos.

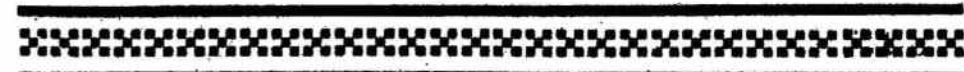
Didžius darbus nudirba didi žmogaus asmenybė. Kaip valstybei, taip ir jai pagrindas yra teisingumas. Šias ir kitas piliečio dorybes mūsų šiandien apgailimas velionis turėjo giliai įsisavinęs. Kas yra tautos garbė, kaip ji reikia saugoti ir ginti, jam yra nekartą tekę savo pavyzdžiu parodyti. Tokios garbės jausmą jis reiškia gausinguose savo darbuose.

Juozo draugai, bičiuliai, pažįstamieji ir nepažįstamieji yra nučiūde. Ir aš sielojuos jo netekęs. Kito tokio draugo, koks Juozas man buvo, aš neturiu. Jis man ne tik draugas, bet ir artimiausias asmuo

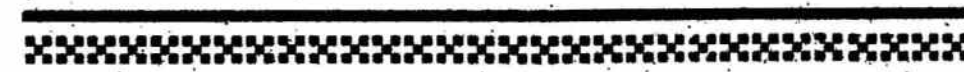
valstybės darbe ir mano gyvenime.

Reikšdami užuojautos Juozo artimiesiems ir giminėms, mes ypatingai nuoširdžiai užjaučiame jo šeimą našlaitę, paskendusią sielvarte, būtent, jo dukrą ir jo buities artimiausią dalyvę poniją Jadvygą, kuri buvo jam šviesus žiburys geromis ir vargiomis gyvenimo dienomis. Taigi, mes karštai geidžiame, kad Apvaizda suteiktų jom abiem galios įveikti tam skaudžiam smūgiui, likimo suduotam.

Juozas labai mylėjo Lietuvos žemę ir jos žmones, jai ir jiems iš visų savo pajėgų dirbo. Dabar toji žemė meilingai priglaus jį į save, kad amžinai ilsėtus. O mes, sustoję aplink jo kapą, palydėsime jį nebylį liūdnais savo žvilgsniais į amžinąjį atilsį. Palydėsime ir, paliūdėję, betgi džiaugsimės, kad Lietuva užsiugdė ir užsiauklėjo tokį gerą sūnų, kuris jai atsidėjęs ištikimai tarnavo“.

GERIEJI MIRUSIŪJŲ DARBAI – NEMIRTINGI: JAIS GALI STIPRINTIS MŪSŪ KARTŪ KARTOS

Trakų pilies griuvėsiai

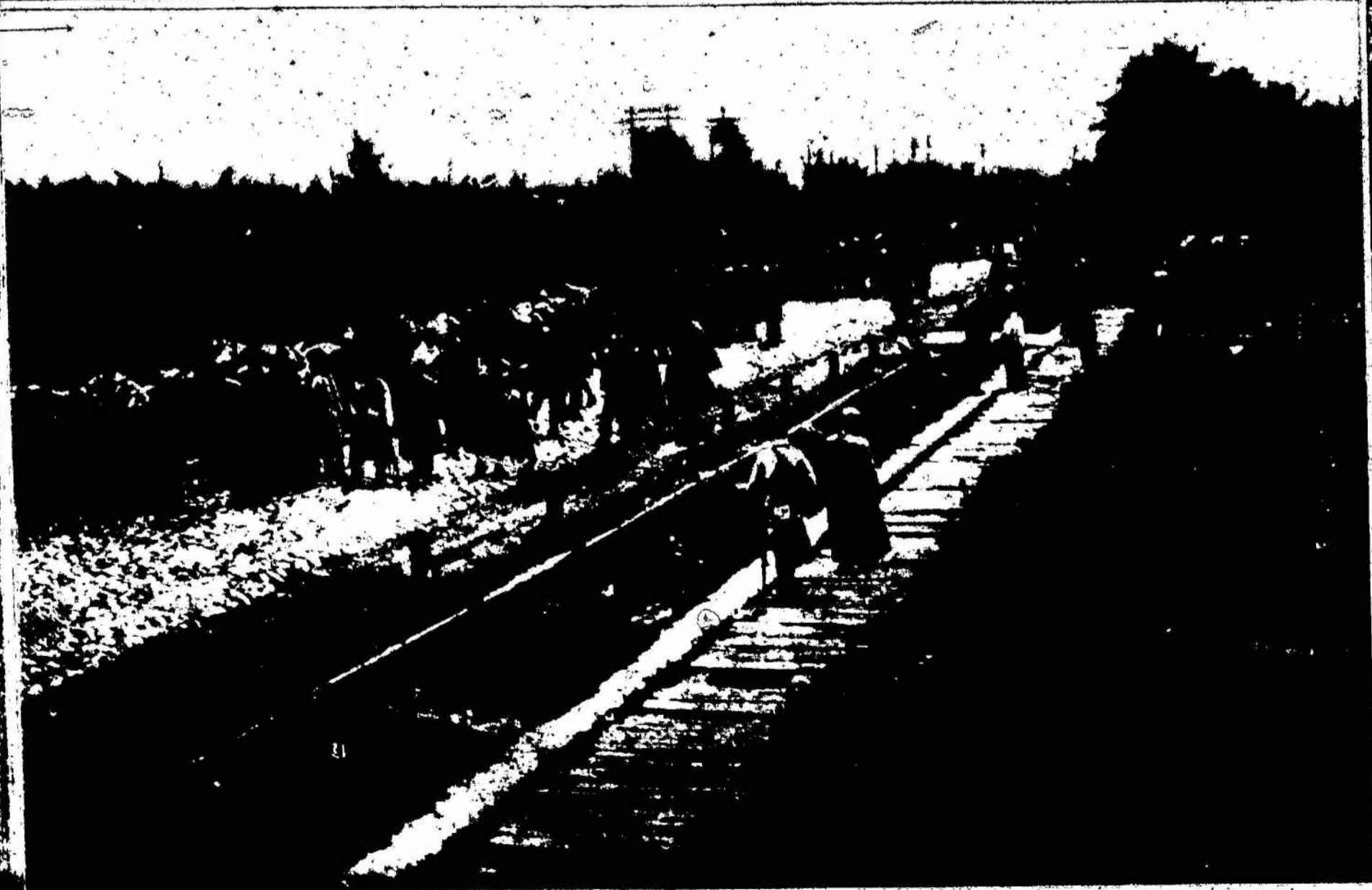
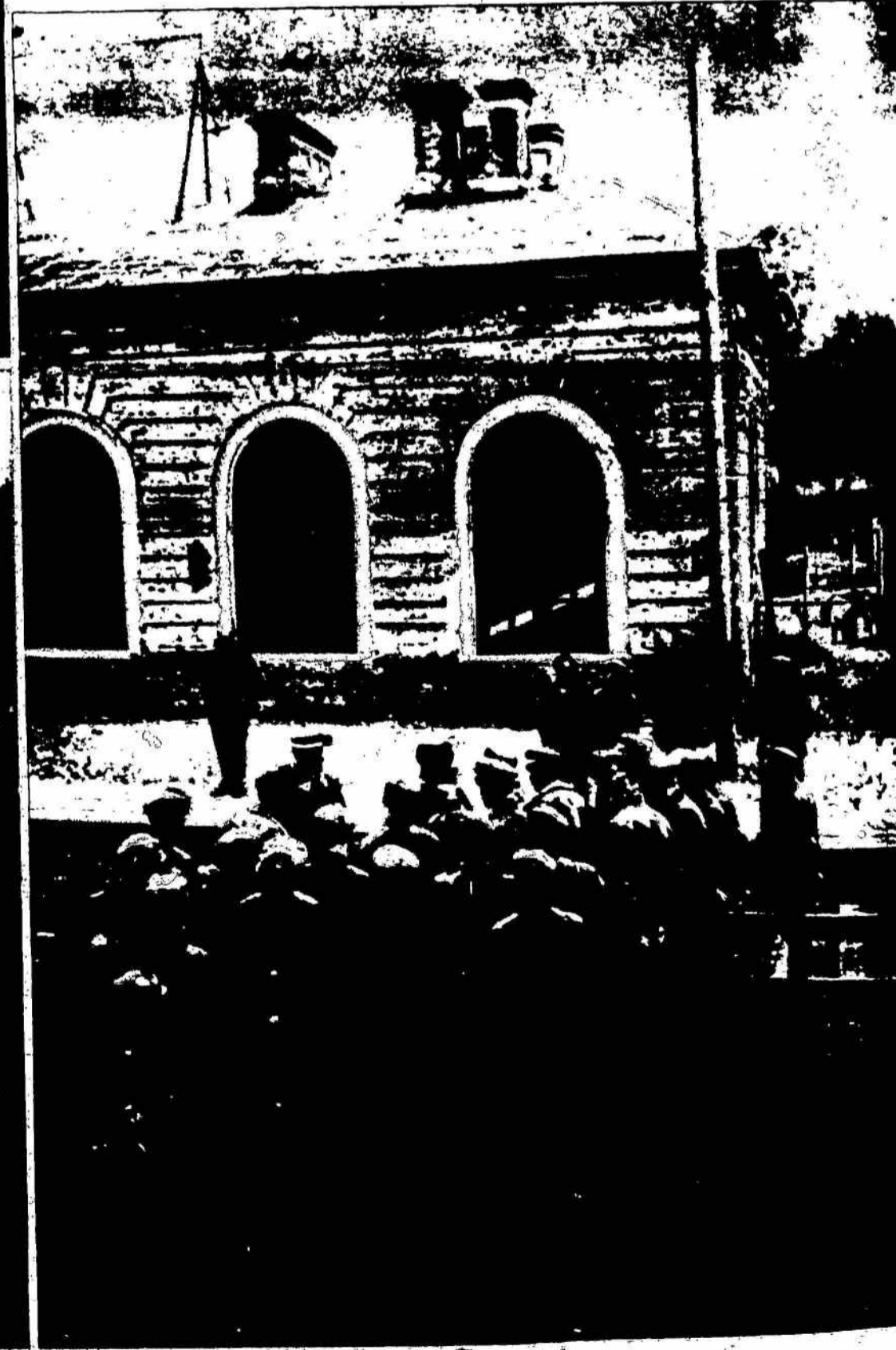
*Lietuvos
žemių
sargyboje*

Mūsų senoji sostinė

Lenkų belaisviai Vievyje 1920 m.

Mūsų ir Sovietų karių ir dalių vadų susitikimas Lentvaravo stotyje, 1920 m. išvijus lenkus.

— Vilnius

Sargyboje

Sygiuojanti Lietuva —
atsarginis su sūnumi

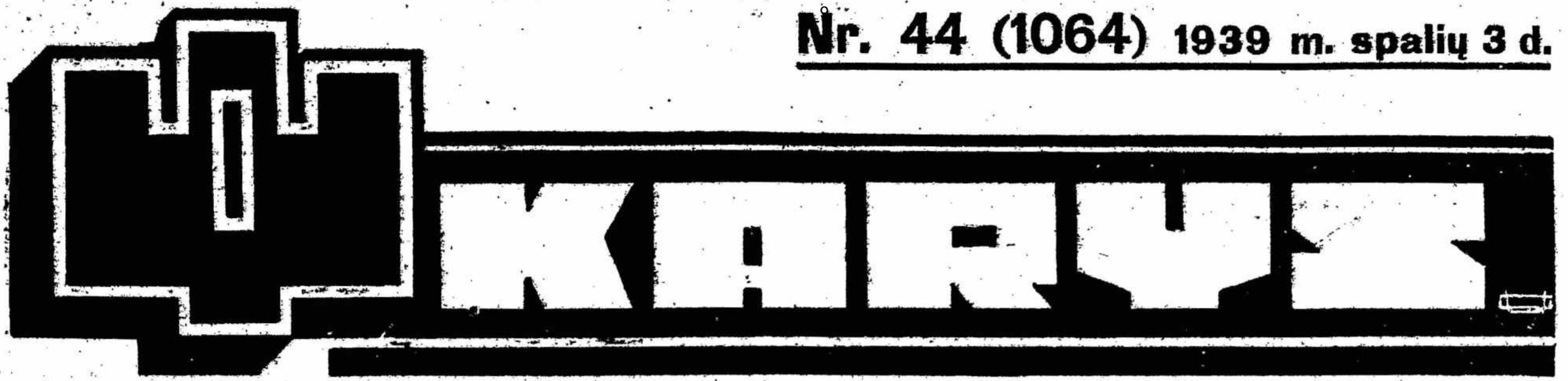
Art. pabūklas pontoniniu
tiltu

„Spindulio“ giliaspaudė

KARU

LIETUVOS KARIUOMENĖS LAIKRAŠTIS = EINA TRIS KARTUS PER SAVAITĘ

Mirė Juozas Tūbelis

Rugsėjo 30 d. vakare radijo bangomis po visą kraštą pasklido liūdna žinia: mirė buvęs ministras pirmininkas ir dabartinis Lietuvos Banko valdytojas agronomas Juozas Tūbelis. Žinia juo labiau skaudesnė, kad ji buvo staigi ir netikėta. Velionis tesirgo vos porą dienų ir mirė ištikus širdies priepuoliui. Gavę žinią apie Juozo Tūbelio mirtį, į jo butą velionies palaikų pagerbti ir šeimai užuojautą pareikšti tuojau nuvyko Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, ministras pirmininkas ats. b. gen. J. Černius, Seimo pirmininkas inž. K. Šakenis, vyriausybės nariai ir visuomenės organizacijų vadovai. Kauno gyventojai gedulo ženkla iškelė tautines vėliavas, perristas juodu šydu.

Velionis Juozas Tūbelis buvo vienas žymiausių mūsų valstybės vyrų ir tautos darbininkų. Jis gimė 1882 m. balandžio 18 d. Rokiškio apskr., Panemunėlio valsč., Ilgalaukių kaime. Pradžios mokslą išėjo Panemunėlio mokykloje. Tuo metu Panemunėlyje gyveno ir platų kultūros darbo barą varė šviesaus atminimo kunigas Jonas Katelė. Jis, kaip Juozo Tūbelio krikšto tėvas, būsimajam Lietuvos ministrui pirmininkui turėjo didelės įtakos. Jau pačioje jaunystėje kun. J. Katelė velioniui įkvėpė tautos idealus, kurie Juozą Tūbelį lydėjo per visą gyvenimą. Baigęs pradžios mokyklą, velionis įstojo į Mintaujos gimnaziją. Tada čia reikėsi stipri rusinimo banga. Lietuviai mokiniai viešai buvo verčiami net melstis rusiškai. Juozas Tūbelis, 14 metų berniukas, pirmas pasipriešina lietuvių mokinių rusinimui. Jis griežtai pareiškia: „Rusiškai nesimelsiu“. Gimnazijoje kyla lietuvių mokinių pasipriešinimas rusifikacijai. Už tai Juozas Tūbelis, drauge su kitais tautiškai susipratusiais moksleiviais, iš gimnazijos pašalinamas. Pašalintųjų tarpe randame tokius šiandien žymius Lietuvos vyrus, kaip Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, buv. ministras pirmininkas kun. V. Mironas ir kt.

Palikęs Mintaujos gimnazijos sienas ir savo draugus, Juozas Tūbelis po metų įstojo į Liepojos gimnaziją. Ir čia jis tuojau ištraukė į slaptą lietuvių mokinių ratelį, kuriame buvo varomas gyvas tautinis sąjūdis. Juozas Tūbelis tuojau tapo vienu veikliausių ratelio narių. Liepojos gimnaziją sėkmingai baigė 1902 metais.

Juozas Tūbelis, kaip ir daugumas tautiškai susipratusių abiturientų, iš pradžių mėgino pasirinkti tokią profesiją, kuri jam leistų dirbti gimtame krašte, būtent, jis norėjo tapti gydytoju. Tuo tikslu velionis įstojo į Varšuvos universiteto medicinos fakultetą. Bet čia tuojau įsitikino, kad geru gydytoju būti negalės:

netinka jo būdas. Todėl po vienerių metų jis persikelia į Rygos politechnikumą studijuoti žemės ūkio mokslų. Rygoje Juozas Tūbelis pasireiškia dar stipresniu tautišku veikimu. Atostogų metu savo gimtinėje jis organizuoja lietuviškus vakarėlius su vaidinimais, Panevėžyje steigia suaugusiems mokyklą, kurioje pats dėsto įvairius mokslo dalykus; kartu su Jonu Jablonskiu jis tiria aukštaičių tarmę, važinėja po kaimus ir renka retesnius lietuviškus žodžius. Rygos politechnikumą jis baigė 1908 metais, gaudamas agronomo vardą ir teises.

Baigęs aukštuosius žemės ūkio mokslus, velionis norėjo gyventi ir dirbti Lietuvoje. Anuo metu agronominis darbas nebuvo populiarus, gimtame krašte agronomo vietos jis negavo, todėl dėjo pastangų patekti į kurią nors Lietuvos gimnaziją dėstyti gamtos mokslų. Tačiau ir mokytojo vietos negavo. Tada Juozas Tūbelis kurį laiką dirbo „Vilties“ redakcijoje, o po to nusikėlė į Rygą ir ten vienerius metus buvo mokytoju įvairiose mokyklose. Gimtojo krašto ilgesys ir noras dirbti tarp savųjų Juozo Tūbelio širdį ir akis nuolat kreipė į Lietuvą. Pasitaikius pirmai progai, jis meta mokytojo darbą Rygoje ir persikelia dirbti į Kauno apskrities žemės tvarkomąją komisiją. Vėliau jis dirbo Raseinių ir Šiaulių apskr. tokiose pačiose komisijose. Juozas Tūbelis neapsiribojo tik tarnybos darbu. Kaip žemės tvarkomosios komisijos narys, jis važinėjo po kaimus, šaukė ūkininkų susirinkimus, kurie buvo vadinami žemės ūkio pasikalbėjimais. Tokiuose pasikalbėjimuose jis ūkininkus skatindavo praktiškiau ir kultūringiau dirbti žemę, skaitė jiems įvairias paskaitas, o neretai ūkininkų susirinkimai virsdavo ir tautiškais mitingais. Juozas Tūbelis ūkininkus supažindindavo su mūsų tautiškaisiais siekimais, juos painformuodavo apie viso krašto padėtį ir apie tai, kaip reikia rūpintis ne tik savo sodybomis, bet ir visos tautos reikalais. Jo paskaitos giliai smigo į žmonių širdis.

Didysis karas Juozą Tūbelį užklupo Šiauliuose. 1916 metais jis buvo mobilizuotas rusų kariuomenėn ir paskirtas intendantu. Važinėdamas tarnybos reikalais, jis tankydavo visoje Rusijoje išblaškytas lietuvių kolonijas ir jas, kiek galėdamas, paremdavo įvairiais maisto produktais bei drabužiais. Po vienerių metų iš kariuomenės išėjo atsargon ir dirbo Voronežo švietimo komisijoje, kuri leido lietuviškus vadovėlius.

Kuriantis Nepriklausomai Lietuvai, Juozas Tūbelis 1918 metų pradžioje sugrįžo į Vilnių. Tuojau jis pradėjo dirbti „Lietuvos Aido“ redakcijoje, reda-

guodamas priedą „Žemės Ūkis“. Kartu jis dirbo ir prie Lietuvos Tarybos įsisteigusioje švietimo komisijoje, kurioje įvairioms Lietuvos mokykloms ruošė programas. Jam buvo pavesta suorganizuoti Dotnūvos žemės ūkio mokyklą, šiandien išaugusią į Žemės Ūkio Akademiją, tačiau šių pareigų velioniui jau neteko eiti. Jam tuo metu buvo pavestos daug aukštesnės pareigos, būtent, Juozas Tūbelis 1918 m. lapkričio 11 d. buvo paskirtas pirmuoju Lietuvos žemės ūkio ministru. Visa energija jis ėmėsi tvarkyti valstybės žemės ūkį. Jis suorganizavo Žemės Ūkio Ministeriją, atgavo ir apsaugojo Lietuvos turtą nuo okupacinės valdžios naikavimo, paruošė eilę agronomų, matininkų, kultūrtechnikų ir kitų žemės ūkio specialistų, išleido didelės reikšmės įsakymų ir t.t. Po kurio laiko jam teko perimti švietimo ministro pareigas. Ir šioje srityje jo darbai paliko žymius pėdsakus. Jam ministeriaujant, įsisteigė Aukštieji Kursai, davusieji pradžių Vytauto Didžiojo universitetui, įsisteigė eilė gimnazijų, mokytojų seminarijų ir keliasdešimt pradžios mokyklų. Jis organizavo mokyklų tipus ir jų programas.

Pirmosiose vyriausybėse su maža pertrauka Juozas Tūbelis išbuvo ligi 1920 m. gegužės mėnesio, t. y. ligi Steigiamojo Seimo susaukimo. Pasitraukęs iš vyriausybės, jis visą energiją nukreipė į žemės ūkio įstaigų ir ekonominių organizacijų kūrimą. Jis organizavo žemės ūkio kooperatyvus ir jų sąjungą „Lietūki“, steigė pienines su jų centru „Pienocentru“, organizavo Žemės Ūkio Rūmus ir daug prisidėjo prie įkūrimo dabartiniais pagrindais „Maisto“. Jo didelis patyrimas žemės ūkio darbe, jo pažinimas Lietuvos ūkininkų ir jų reikalų, jo nenuilstama energija ir darbštumas Juozą Tūbelį padarė didžiausiu mūsų krašto ūkio autoritetu. Atsidėkodami už jo našią veiklą, „Lietūkis“ ir „Pienocentras“ Juozą Tūbelį buvo išrinkę savo garbės pirmininku, o Žemės Ūkio Akademią jam suteikė garbės daktaro titulą.

Velionis Juozas Tūbelis 1927 m. vėl buvo pakviestas į vyriausybę finansų ministru, o nuo 1929 m. rugsėjo 24 d. ligi 1938 m. kovo 24 d. jis buvo ministru pirmininku ir finansų ministru. Šis laikotarpis yra bene ryškiausias visoje velionies valstybinėje veikloje. Jis sukūrė naują finansų sistemą, kuri įgalina Lietuvos litą pasidaryti viena tvirčiausių valiutų Europoje. Jis sėkmingai krašto ūkį išvedė pro visas pasaulinės žemės ūkio krizės žabangas. Lengvindamas krizės apniuktų ūkininkų būti, išleido daug

svarbių įstatymų ir įsakymų. Trumpai galima pasakyti, kad Juozo Tūbelio ūkinės veiklos ilgai neužmirš mūsų kraštas ir jo ūkininkas. Juozo Tūbelio asmuo ir įtaka buvo jaučiama ne tik krašto ūkiniam gyvenime. Ji pasireiškė visur ten, kur buvo sprendžiami svarbiausi krašto reikalai. Juozui Tūbeliui būnant ministru pirmininku, buvo išleista daug svarbių, visas krašto gyvenimo sritis tvarkančių įstatymų. Šiame laikotarpyje buvo išleista eilė ir mūsų ginklo pajėgus liečiančių teisinių nuostatų. Tuo metu buvo įsteigta Valstybės Gynimo Taryba, atgaivinta kariuomenės vado institucija, išleistas Šaulių Sąjungos įstatymas ir t.t. ir t.t. Visų karinių įstatymų pavadinimai sudarytų ilgą virtinę.

Juozas Tūbelis tad buvo didis valstybės vyras, tačiau nemažesnis ir tautos darbininkas. Jis vadovavo ir krašto visuomenei. Velionis ligi paskutinės gyvenimo dienos vadovavo Lietuvių Tautininkų Sąjungai, globojo „Jaunosios Lietuvos“ Sąjungą ir kitas tautines organizacijas. Įvertindama jo valstybinius ir visuomeninius darbus, Šaulių Sąjungą 1938 metais Juozą Tūbelį išrinko garbės šauliu.

Pasitraukęs iš vadovavimo vyriausybei, Juozas Tūbelis kelis mėnesius dar buvo paėmęs žemės ūkio ministro pareigas, o nuo 1938 m. spalio 1 d. ligi mirties buvo Lietuvos Banko valdytoju. Be to, jis buvo Tautos Ūkio Tarybos vicepirmininkas. Taigi, ligi paskutinio išsiskyrimo iš šio pasaulio, velionis dirbo visur ten, kur tik jautėsi reikalingas, o reikalingas buvo visose valstybės ūkio šakose.

Juozas Tūbelis savo būde turėjo keletą itin stipriai pabrėžtinių bruožų. Pirmiausia visiems iškyla jo darbštumas, ryžtumas ir charakterio tiesumas. Tikslas siekdavo nesvyruodamas ligi galo, dirbo milžiniškai daug, per dienas ir per naktis, nesigailėdamas sveikatos ir išsižadėdamas asmens reikalų. Velionis visiems buvo tautai ir valstybei pasišventimo pavyzdžiu. Nuolatiniis įtemptas darbas pakirto jo jėgas ir Juozas Tūbelis dar pačiame amžiaus tvirtume išsiskyrė iš mūsų tarpo.

Juozo Tūbelio mirtis yra didis nuostolis Lietuvai: netekome didžiausio valstybės ūkio autoriteto. Tačiau raminau tuo, kad velionies įbrėžti ir nužymėti darbų keliai yra platūs ir nužymėti ne vienai dienai, bet ilgai ateičiai. Didžiausias žmogaus gyvenimo paminklas yra jo darbai. O Juozas Tūbelis „nenuėjo į kapą be likusio ženklų, jog žmogumi buvęs“.

Juozo Tūbelio paskutinė kelionė

Mirus Juozui Tūbeliui, gedule skendo jo namai, o Kauno miestas iškėlė juodu šydu perrištas vėliavas. Velionis kurį laiką buvo pašarvotas savo bute. Čia su juo atsisveikinti atvyko žymūs valstybės vyrai, aukšti kariai, visuomenės veikėjai. Kiek vėliau palaikai buvo perkelti į Karo Muziejaus salę, į kurią plaukė minios žmonių pareikšti Juozui Tūbeliui paskutinę pagarbą. Prie karsto garbės sargybą ėjo šauliai ir tautinių organizacijų nariai. Karstas skendo vainikuose ir gėlėse. Vainikus padėjo Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, Ministrų Taryba, Seimas, kariuomenė, Šaulių Sąjunga, tautinės organizacijos, įvairios įstaigos ir ekonominės organizacijos.

Sekmadienio vakare Juozas Tūbelio palaikai iš Karo Muziejaus salės buvo pernešti į Archikatedrą-Baziliką. Muziejuje vyriausybės vardu su velioniu atsisveikino ministras pirmininkas ats. b. gen. J. Černius.

Karstą lydint iš Karo Muziejaus, ilgai gaudė muziejaus varpai, o didelės minios žmonių vakaro prieblandoje reiškė liūdesį ir gėdą.

Pirmadienį Archikatedros Bazilikoje įvyko gedulingos pamaldos, kuriose dalyvavo Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, Arkivyskupas-Metropolitas Juozapas Skvireckas, ministras pirmininkas ats. b. gen. J. Černius, vyriausybės nariai, kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis, Seimo atstovai, visuomenės organizacijų vadovai, įstaigų viršininkai ir kt. Taip pat dalyvavo organizacijų vėliavos.

Pavakare prasidėjo paskutinė velionies kelionė. Bazilikon atvyko aukštieji Valstybės ir Bažnyčios dignitoriai, susirinko aukštieji karininkai, valstybės ir ūkio įstaigų vadovai, išsirikiavo organizacijos, ginkluota šaulių kuopa, o minios minios žmonių nuo Ba-

ATSARGOS VYRUS PALYDINT

Vykdydami karo vadovybės sprendimą, tūkstančiai mūsų atsargos vyrų tvarkingai grįžta į namus prie savo kasdieninių darbų ir pareigų. Visi jie budriai ir rūpestingai prieš dvejetą savaičių šoko prie ginklo, pavyzdinčiai stojo po mūsų kariuomenės pulkų vėliavomis. Kantriai ir giedriai nusiteikę jie atliko didžiąją krašto saugumo, sustiprinto budėjimo pareigą. Šiandien, mūsų Tėvynei tiesioginiams pavojams negresiant, tūkstančiai sveikiausių ir pajėgingiausių Lietuvos vyrų vėl stos į ramų, kūrybinį taikos ir kultūros darbą.

Šis didysis mūsų kariuomenės pasirengimas galiems pavojams atremti ir budėti pasieniuose, kada karo veiksmai Lenkijoje ėjo prie galo, ir nugalėti ištiesi lenkų kariuomenės daliniai pradėjo eiti per administracijos liniją, — labai suartino mūsų atsargos vyrų kariuomenę su tikrosios tarnybos kariais, kurie, atlikdami garbingiausią karo tarnybos pareigą, nuolatos budi mūsų laisvės ir nepriklausomybės sargyboje. Užsidėję kuklų, paprastą, tačiau pakankamai gerą karinės uniformos apdarą, tinkamai apginkluoti ir aprūpinti mūsų atsargos vyrai per tas karinio lauko gyvenimo dienas vėl gerai prisiminė ir patyrė visus šio gyvenimo ir darbo reikalus ir rūpesčius. Šiuo būdu tautos karinis pasirengimas, užsigrūdinimas ir patyrimas labai žymiai pakilo. Budri, ryžtinga ir gera mūsų atsargos karių nuotaika, nežiūrint visų lauko gyvenimo nepatogumų, karinių rūpesčių, didžiulės atsakomybės ir vargo, kariškai dar daugiau galės nuteikti ir lietuviškąją visuomenę, kada ta atsargos karių masė vėl išilies į plačiųjų mūsų visuomenės sluoksnių eiles. Tuo būdu, atrodo, dar daugiau sustiprės ir mūsų tautos moralinės pajėgos, karinis vieningumas ir tikrasis karinio pasirengimo supratimas, įvertinimas, jo prasmingumas.

Tos nors ir neilgos bendro karinio gyvenimo dienos dar daugiau taip pat surišo visų sluoksnių, ir visų sričių bei savo nelygių padėčių tautiečius, vienon bendron ginkluotų lietuvių šeimon, bendram didžiam ir kilniam Nepriklausomybės saugojimo ir gynimo tikslui. Visiems lygios kieto karinio gyvenimo ir darbo sąlygos dar tvirtesniais saitais galėjo sutvirtinti mūsų vyrus ir ta proga ryškiau sužadinti meilę ir pagarbą kiekvieno lietuvių savo artimui, savo kitam tautiečiui, nevertindami jo pareigų ar turimos būklės skirtingu-

mais, o tiktai gerbdami ir jausdami bendrą visų mūsų Tėvynės darbą ir pareigų saugojimo reikalą.

Visi šie paviršutiniški priminimai ryškiai rodo, kad mūsų kariuomenė yra didelė tautos mokykla ir jos vieningumo, ryžtumo, budrumo ir fizinio atsparumo auklėtoja. Gal ne vienam šia proga giliau supratus ir asmeniškai patyrus šio karinio pasirengimo reikalą, darbą ir gyvenimą, galutinai išbluks bet kuris tariamojo militarizmo bei pacifizmo sąvokų painiojimas, nieko bendro neturįs su visos lietuvių tautos per amžius turėtomis dorybėmis ir kieta valia — laisvai, savarankiškai gyventi, taikingai dirbti su visais savo kaimynais, o karo nelaimės atveju — narsiai ir visomis išgalėmis gintis. Kiekvienas dabar aiškiai supranta, ko mes būtume verti ir kas būtų su mumis atsitikę, jeigu šio ginkluoto galingųjų kaimynų konflikto aki-vaizdoje būtume buvę pakrikę valstybiškai ir neproporcingai silpni kariškai. Valstybės pajėgumas turi visuomet atitikti jos ginamus interesus. Mūsų taikingos politikos interesus buvo griežtas neutralumas. Šiam interesui išlaikyti ir ginti mūsų kariuomenė savo uždavinį atitiko ir jį garbingai, sklandžiai ir labai judriai atliko. Kariuomenės reikiamas sustiprinimas buvo tiksliai numatytas, pačiu būtiniausiu laiku įvykdytas ir tęsėsi kiek galint trumpiausį laiką. Tą padaryti galėjo tik tinkamai parengta ir pakankamai stipri mūsų kariuomenė. Kad ji tokia būtų — karo vadovybė visą laiką deda būtiniausias pastangas, jausdama kuo nuoširdžiausią visuomenės paramą.

Taigi mūsų kariuomenės atlikti uždaviniai ir jos stiprumas yra visų mūsų bendras laimėjimas, sutelkto darbo vaisius ir visų užtarnautas pasididžiavimas.

Atsisveikindami savo atsargos brolius, mūsų tikrosios tarnybos kariai ir toliau budriai ir su pasididžiavimu budės mūsų nepriklausomybės sargyboje, jausdami, kad visa tauta puikiai supranta ir giliai vertina to jų darbo prasmingumą.

Paskutinį atsisveikinimą savo atsargos draugams mes norime baigti reikšmingais visiems bendros kariuomenės vado padėkos žodžiais: „*Linkime tvarkingai, kaip geriems kariams pridera, grįžti į savo namus ir, vaisiškai dirbant savo kasdieninius darbus, visuomet būti pasirengusiems, Tėvynei pašaukus, dar geriau atlikti garbingąsias kario pareigas*“.

zilikos ligi kapinių velionį mintimis palydėjo, stovėdamos šaligatviuose. Didžioji laidotuvių eiseną pasijudino. Pirmiausia nešamas kryžius, bažnytinės vėliavos, gėlės, vainikai, ordina, toliau gieda choras, eina dvasininkai, vežamas tautinė vėliava apdengtas velionies karstas, už kurio liūdesiu apimtais veidais žingsniuoja Juozo Tūbelio šeimos nariai ir artimieji, jų tarpe ir Respublikos Prezidentas Antanas Smetona; toliau eina vyriausybė, kariuomenės vadovybė, Seimo nariai, aukštieji karininkai ir valdininkai, tautinės organizacijos, jų vėliavos, ginkluota šaulių kuopa ir tūkstančiai visuomenės. Procesija didžiulė ir reto išpūdingumo bei turiningumo.

Karstas pasiekia Kauno kapines. Suskamba varpas, prasideda paskutinis atsisveikinimas. Kauno dekanas kun. F. Kapočius sako trumpą atsisveikinimo

pamokslą. Po jo su velioniu išpūdingai atsisveikina Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, savo kalboje iškeldamas Juozo Tūbelio didžius darbus. (Kalbą įdėsime kitame „Kario“ nr.). Suskamba gedulingo maršo garsai, pasigirsta maldos. Velionies karstas paskutinį kartą atidengiamas ir jo artimieji žvilgsniais amžinai atsisveikina su brangiu žmogumi. Karstas nuleidžiamas į duobę. Netrukus išaugo naujas didžioji tautos ir valstybės vyro kapas, apdengtas kelių dešimčių vainikų ir gyvų gėlių puokščių. Velionį lydėjusieji dar ilgai nesiskirstė iš kapinių, ilgai stovėjo prie Juozo Tūbelio kapo...

Visas laidotuves atidžiai sekė krašto gyventojai. Jos buvo transliuojamos per radiją. Artimiausiu laiku organizacijos visame krašte ruošia plačius Juozo Tūbelio minėjimus.

SSSR spauda nepateisina tolimesnio karo

Rugsėjo 30 d. laikraštis „Pravda“ savo vedamajam rašo, kad Vokietijos Sovietų Sąjungos draugiškumo sutartis ir Sovietų Sąjungos Estijos tarpusavės pagalbos paktas ir visi šiomis progomis padarytieji pareiškimai turį milžiniškos reikšmės ne tik susitarinėms valstybėms, bet ir visos Europos, net viso pasaulio tautoms. Sovietų Sąjungos ir Vokietijos, dviejų didžiausių Europos valstybių, draugiškumo sutartis esąs didelis taikos politikos patikrinimas. Ta politika tvirtai ir sumaniai tęsiama pagal partijos principus. Stalinas viename partijos kongrese yra taip pabrėžęs apie SSSR taikos politikos uždavinius: „Mes stovime už taiką ir sustiprinimą mūsų santykių ir reikalų su visais kraštais. Mes to laikomės ir toliau laikysimės, kolei tie kraštai žiūrės tokių pačių santykių su Sovietų Sąjunga, kolei jie nemėgins paliesti mūsų krašto interesų“.

Dėl santykių SSSR su Vokietija Molotovas yra reikšmingai pasakęs: „Istorija parodė, kad nesutikimai ir kariai tarp mūsų krašto ir Vokietijos nedavė naudos, bet kenkė mūsų kraštui“. SSSR ir Vokietijos taikingas draugiškumas įeina ir Europos tautų interesus, nes nuolatinė aliarmo ir nepasitikėjimo būklė Rytų Europoje buvo naudinga vien tik tai karo kurstytojams, papratusiems iš ugnies išiminti kaštus kitų rankomis. Tokia būklė buvo palaikoma daug metų, prisilaikant politikos kurstyti vieną valstybę prieš kitą. Toks kurstyto įrankis, tarp kitko, buvęs didikų Lenkija.

„Pravda“ toliau savo vedamajam primena Molotovo žodžius, kad posūkis Europos istorijoje po 1939 m. rugpiūčio 23 d. vakarykščius priešus padarė gerais kaimynais. Šiuo būdu taika buvo patikrinta didžiulėje Europos teritorijos dalyje. Tą taiką sužlugdyti mėginę netikę lenkų politikai, skatinami pasaulinio karo kurstytojų. Jie norėję rytinę Europos dalį, o drauge ir visą Europos žemyną, paversti didžiuliu gaisro laužu, kuriuo iš saugios vietos gėrėtusi pasaulinių sostinių nerona. Tačiau tas mėginimas baigėsis nepasisekimu. Lenkijos žlugimas — drauge yra krachas ir politikos tų vyriausybių, kurios rėmė lenkus.

Dabar, karo veiksmams pasibaigus, taika rytinėje Europoje yra gražinta. Siena tarp SSSR ir Vokietijos buvusioje lenkų teritorijoje yra nustatyta visu tikslumu ir galutinai. Bet kuris trečiųjų valstybių kišimasis esąs prašalintas. Politinis Sovietų Sąjungos ir Vokietijos susitarimas privesias prie didelių ūkinių santykių išplėtimo. Tai liudija laiška, kuriais pasikeitė Molotovas su Ribbentropu.

Dėl susitarimo su Estija laikraštis pabrėžia, kad tai esąs naujas Sovietų taikos politikos laimėjimas. Galingoji SSSR šalis yra labai susidomėjusi ir susirūpinusi mažųjų, kariniu atžvilgiu silpnų valstybių nepriklausomybe ir suverenumu. Sovietų Sąjunga nesikišanti į tų valstybių vidaus reikalus, tačiau ji negalinti leisti, kad silpna kaimyninė valstybė būtų aklas įrankis, žaislas pasaulinio karo kurstytojų rankose ir tuo pačiu sudarytu pavojų Sovietų sienų saugumui. Tarpusavio pagalbos paktas ir prekybos sutartis tarp SSSR ir Estijos patikrina taiką Baltijos pakraštyje ir tarnauja abiejų šalių tarpusavio interesus. Rytų Eu-

ropoje nustatyta patvari taika. Sovietų Sąjungos politika milijonų darbininkų ir Europos kultūros interesais stengiasi patikrinti taiką visoje Europoje ir visame pasaulyje. Nesą jokie pateisinimo karui tarp Vokietijos ir vakarų valstybių. Nors karo kardas jau esąs ištrauktas ir apšlakstytas krauju, tačiau dar ne per vėlu įdėti jį atgal į makštis. SSSR Vokietijos draugystė rodanti, kad nesą klausimų, dėl kurių nebūtų galima susitarti.

Naujoji Sovietų Sąjungos siena (pažymėta juoda linija) su Vokietija buvusios Lenkijos teritorijoje, nustatyta IX. 28. susitarimu

KARO VEIKSMAI

Berlynas. IX. 30. Elta. Rugsėjo 30 d. rytą vokiečių lėktuvai, kaip DNB praneša, numušė du kovos lėktuvus virš Šiaurės jūros. Tą pat rytą penki britų kovos lėktuvai bandė skraidyti virš Vokietijos teritorijos ties Saarbrueckenu. Juos visus numušė vokiečių naikintuvų eskadra. Toji pat eskadra numušė vieną prancūzų lėktuvą prie Bitschės. Iš viso vokiečių naikintuvai ir priešlėktuvinės patrankos per pirmąjį kovos mėnesį numušė 37 prancūzų lėktuvus ir 27 anglų. Be to, dar buvo paskandintas lėktuvnešis „Courageous“, o kitas labai apgadintas. DNB sako, kad per šį laiką numuštų britų lėktuvų skaičius yra kelis kartus didesnis, negu tas, kurį paduoda anglai.

Berlynas. X. 2 Elta. DNB praneša, kad fronte prie Varšuvos buvo visiškai ramu. Vokiečių ir lenkų kariuomenės pasistatė palapines. Tik kai kurių sargybinių pasirodymas liudija, kad čia būta kautynių. Lenkai pradėjo valymo darbus. Sunkumų sudaro kai kurie minų laukai. Minos pašalinamos su visu atsargumu, arba jos išsprogdinamos. Gyvenimas pradeda įeiti į normalias vėzes. Pabėgėliai jau beveik baigia grįžti. Atidaryta ir eilė krautuvių, išskyrus žydų krautuves, kurių savininkai pabėgę. Prie maisto krautuvių stoviniuoja ilgos eilės žmonių. Dar užtruks kiek laiko ligi aprūpinimas maistu pasidarys normalus.

Londonas. IX. 30 Elta. Havasas praneša, kad britų karo lakūnų apskrumo dėka, šiuo metu Anglijos kariuomenės štabas turi puikiausius rinkinius Siegfriedo linijos srities tvirtovių fotografijų. Skrisdami mažesniame kaip 200 metrų aukštyje ties vokiečių linijomis, britų lakūnai labai sėkmingai nufotografavo tas vietas, kuriose yra išstatytos patrankos, įrengti spąstai tankams ir įtaisytos susisiekimo linijos. Nė vienas iš britų žvalgybos lėktuvų nebuvo užpultas. Britų lėktuvai skrido taip žemai, kad vokiečių artileristai manė, jog tai vokiečių lėktuvai. Vienoje vietoje britų lėktuvai perskrido per visą vokiečių priešlėktuvinę bateriją, kuri tuo metu buvo užmaskuojama. Vokiečių priešlėktuvinės baterijos kariai, išgirdę britų lėktuvų užimą, perstojo dirbę ir pradėjo draugiškai moti rankomis.

Paryžius. X. 1 Elta. Havasas praneša, kad prancūzų kariuomenės vadovybė, būdama ištikima savo apdairumo taktikai ir vis turėdama karo veiksmų iniciatyvą, ir toliau mažais puolimais grasina Siegfriedo linijos pozicijoms. Tokie puolimai, nors ir vietinio pobūdžio, nuolat yra daromi įvairiuose fronto ruožuose. Tatai kaip tik priverčia priešą nuolat budėti ir siųsti vis gausesnius žvalgybos būrius. Nepaisant to, kiekvienas prancūzų puolimas nepasilieka be vaisių. Prancūzai visomis išgalėmis stengiasi pasiekti kuo daugiausia rezultatų su mažiausia nuostolių. Kaip tik dėl to gali kai kam atrodyti, kad Reino Mozelio fronte karo veiksmai eina labai lėtai. Vis dėlto, prancūzų kariuomenės daliniai ir toliau turi pirmenybę pradėti karo veiksmus ten, kur jiems patinka, ir kada patinka. Pagaliau, prancūzai pasirenka ir tinkamesnes aplinkybes pulti. Reikia pastebėti, kad prancūzų veiklumas pasireiškia vis tose pačiose vietose kelių savaičių tarpais. Tame ruože prie Mozelio, kur prancūzai prieš ketelį dienų pradėjo veržtis į priekį, smarkesni karo veiksmai buvo pradėti jau prieš dvi savaites. Šiomis dienomis toje srityje prancūzams, kaip jau pranešta, pavyko pasiekti ketelį laimėjimų.

Rugsėjo 30 d. Vakary fronte tarp kelių prancūzų žvalgybos lėktuvų ir vokiečių gausių kovos lėktuvų įvyko susirėmimas. Du vokiečių lėktuvai buvo pažeisti ir degdami nukrito.

Berlynas. X. 1 Elta. DNB žiniomis, spalio 1 d. popiet lenkai Helos pusiasalyje iškėlė baltą vėliavą ir pasisūbė kapituliuoti. Nuo 16 valandos ugnis buvo nutraukta. Buvo pasiūsta derybininkų.

Berlynas. X. 1 Elta. Vokietijos kariuomenės vadovybės komunikate pranešama, kad vokiečių kariuomenė Rytų fronte pamažu užima Varšuvą ir Modliną. Vakary fronte smarkiai veikia prancūzų artilerija Saarbrueckeno srityje. Kitose vietose jokių didesnių kautynių neįvyko. Vakary fronte numušti du prancūzų ir dešimt anglų lėktuvų. Du anglų lėktuvai numušti ties Šiaurės jūra. Vokiečių aviacija neteko dviejų lėktuvų.

Londonas X/2 Elta. Anglų informacijų ministerija praneša smulkmenų apie aviacijos kautynes prie Siegfriedo linijos. Penki anglų lėktuvai gavo įsakymą žvalgybos tikslais nusikristi į labai smarkiai ginamą Saaro ruožą. Nežiūrint vo-

kiečių priešlėktuvinų patrankų labai stiprios ugnies, anglų lėktuvai praskrido pro patrankų ugnies lauką. Kai jau buvo įskridę į vokiečių teritoriją, lėkdami pusseptinto kilometro aukštyje, anglų lėktuvai pastebėjo devynis vokiečių naikintuvus, išlendančius iš debesų ir besiantinančius pusanatro šimto metrų aukščiau už anglų lėktuvus. Kiek labiau į dešinę buvo pastebėti kiti šeši vokiečių lėktuvai, besiantiną pulti. Tačiau žvalgybinis uždavinys turėjo būti įvykdytas. Todėl anglų lėktuvai skrido tolyn. Tada prasidėjo smarkus susišaudymas tarp vokiečių ir anglų lėktuvų. Šitas šaudymas užtruko 35 minutes. Trys anglų lėktuvai buvo numušti, o ketvirtas buvo priverstas nusileisti. Tačiau iš 11 tuose lėktuvuose buvusių žmonių aštuoniems pasisekė išsigelbėti su parašiuotais. Anglų eskadrilės viršininkas likosi vienas. Bet jis skrido toliau, sukiodamasis tarp priešų ugnies. Jam pasisekė baigti pavestą žvalgybos uždavinį. Visą laiką šito lėktuvo kulkosvaidininkas be pertraukos šaudė. Kulkos pataikė į pirmą besivejantį vokiečių lėktuvą, kuris užsidegęs nukrito. Buvo pataikyta ir į antrą lėktuvą, kuris besisukdamas nusileido. Trylika kitų vokiečių lėktuvų liovėsi persekiojė. Anglų lėktuvas nusileisdamas sparnu atsimušė į žemę ir užsidegė. Kulkosvaidininkas, kurio drabužiai taip pat užsidegė, negalvodamas apie savo gyvybę, ištraukė iš lėktuvo kulkosvaidį, o jau paskui ėmė gesinti savo drabužius. Eskadrilės viršininkas buvo lengvai sužeistas.

Berlynas. Elta. Vokiečių kariuomenės vadovybė paskelbė tokį komunikatą: „Rytuose, kapituliavus Moldinui, pasidavė ir 269 karininkai ir apie 5.000 kareivių, kurie gynė Modlino tiltą pietiniame Vislos krante. Vokiečiai čia paėmė 58 patrankas, 183 kulkosvaidžius ir daug kitokios karo medžiagos.“

Vakaruose kai kur gyvai veikė artilerija. Skagerrake ir Kattegatte paskutinėmis dviem dienomis vokiečių naikintuvai ir torpediniai laivai patikrino 45 prekinis garlaivius, kai kuriuos iš jų privertė plaukti į vokiečių uostus.

Dvi britų karo lėktuvų eskadrilės, iš viso 12 laivų, mėgino skristi į Vokietijos teritoriją prie Šiaurės jūros kranto. Viena eskadrilė puolė be pasisekimo naikintuvus Vokiečių įlankoje. Britų lėktuvus nuvijo vokiečių zenitinės patrankos. Bombos niekur nepataikė į tikslą. Kitai eskadrilei pasipriešino vokiečių karo lėktuvai prie Wangeroogės ir Langeoogės salų. Per oro kautynes iš šešių britų lėktuvų penki buvo numušti. Dviejų vokiečių karo lėktuvų, kurie buvo priversti nusileisti jūroje, įgulas paėmė vokiečių karo laivai. Įgulos išliko sveikos“.

Paryžius X/2 Elta. Havaso komunikate pranešama, kad paskutiniu metu Reino ir Mozelio fronte žemyno kariuomenė yra neveikli, kaip kad paprastai esti po kiekvieno naujo prancūzų pasistūmėjimo į priekį. Pasinaudodami tuo atoslūgiu, prancūzai įsitvirtina naujai užimtose srityse. Aviacija, priešingai, pradeda vis labiau ir labiau pasireikšti. Paskutinėmis dienomis prancūzų aviacijos veikla vakary fronte buvo itin gyva. Daug kartų prancūzų ir britų lėktuvai, skrisdami žvalgybos tikslais į Vokietijos teritoriją, susidūrė su vokiečių lėktuvais. Rugsėjo 30 d. vakary fronte įvyko pats didžiausias nuo karo pradžios susirėmimas ore. Iki to laiko būdavo tik smulkūs susidūrimai, per kuriuos susikirsdavo trys keturi lėktuvai. Praėjusio šeštadienio oro kautynėse, priešingai, dalyvavo dvi trys eskadrilės. Per oro kautynes sąjungininkų aviacija įrodė ne tik savo lėktuvų, bet ir lakūnų pranašumą. Jauni prancūzų ir britų lakūnai nėra gavę pasinaudoti Ispanijos karo patyrimais, kuriais naudojosi vokiečių lakūnai. Be to, kiti vokiečių lakūnai jau yra įgiję praktikos neseniai įvykusiame Lenkijos kare. Nepaisant to, prancūzų ir britų lakūnai minėtose kautynėse, apie kurių rezultatus Prancūzijos kariuomenės vadovybė pranešė vėliau, parodė savo didelį sumanumą, apskrumą ir pranašumą vokiečių lakūnų atžvilgiu.

Londonas X/2 Elta. Informacijų ministerija praneša, kad ginkluotas povandeninis laivas Pietiniame Atlante paskandino britų laivą „Clemet“ 5.000 tonų.

Kariuomenės Bibliotekos darbo valandos

Nuo spalio mėn. 1 d. Kariuomenės Biblioteka bus atidaryta kasdieną nuo 7 iki 14 valandos, o antradieniais ir ketvirtadieniais nuo 7 iki 14 ir vakarais nuo 17 iki 19 valandos.

Iš ryto viena valanda pradinama anksčiau, kad skaitytojai eidami į tarnybas galėtų pasikeisti knygas.

POLITIKOS APŽVALGA

J. URBSYS IŠVYKO Į MASKVĄ. Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjungos Liaudies Komisarų Tarybos pirmininko ir SSSR užsienių reikalų komisaro V. Molotovo pakviestas, Lietuvos užsienių reikalų ministras J. Urbšys spalio 3 d. išvyko į Maskvą. Kelionės tikslas — aptarti klausimus, kurie liečia Lietuvą ir SSSR.

Šis pakvietimas buvo pareikštas paties SSSR liaudies komisarų tarybos pirmininko ir užsienių reikalų komisaro Molotovo, kai pas jį buvo atvykęs pasikalbėti Lietuvos pasiuntinys Maskvoje Dr. Natkevičius rugsėjo 29 d. Gavęs tokį Sovietų vyriausybės pirmininko pakvietimą, Lietuvos Respublikos atstovas asmeniškai atvyko į Kauną rugsėjo 30 d. ir tą kvietimą perdavė užsienių reikalų ministrui Urbšini, kuris kvietimą priėmė ir nutarė spalio 3 d. į Maskvą išvykti. Kiek tenka patirti, šis kvietimas buvo padarytas labai draugingoje dvasioje.

VOKIEČIAI APIE SANTYKIUS SU LIETUVA. „Lietuvos Aidas“ rašo, kad ryšium su Estijos susitarimais su Sovietų Rusija ir naujomis Latvijos su Sovietų Rusija derybomis, reicho vyriausybės atsakingi sluoksniai pažymi, kad tarp Vokietijos ir Lietuvos esą normalūs, korektiški ir draugiški santykiai. Tuo iškeliamas Lietuvos politinis nepriklausomumas. Lietuva esanti laisva ir savaranki valstybė. Esą suprantama, kad ir Lietuva turinti atitinkamai įvertinti rytų Europos naują santvarką. Tačiau nauji įvykiai nesą tos rūšies, kad jie varžytų Lietuvos sprendimus dėl naujos orientacijos. Pagaliau čia priduriama, jeigu Lietuva su Sovietų Rusija naujai peržiūrėtų savo santykius, Vokietija nebūtų paskutinė valstybė, kuri šį įvykį teigiama įvertintų.

Į Estijos ir Sovietų Rusijos susitarimus vokiečių atsakingi sluoksniai žiūri, kaip į pasėkas naujos politinės santvarkos Europos rytuose. Neginčijama tvirtinimui, kad Estija susitarusi su Sovietų Rusija ne laisvu noru. Tačiau čia vyrauja nuomonė, kad Estijos susitarimai su Sovietų Rusija ne kiek nevaržą Estijos nepriklausomybę. Ta proga vokiečių atsakingi sluoksniai palygina Estijos santykius su Sovietų Rusija, su Slovakijos santykiais su Vokietija, kurie ne kiek nevaržą Slovakijos nepriklausomybę. Pagaliau panašūs santykiai esą tarp Didžiosios Britanijos ir Egipto.

MUNTERAS IŠVYKO Į MASKVĄ. „Leta“ praneša, kad latvių ministrų kabinetas, išklauses užsienių reikalų ministro Muntero pranešimo apie Estų-Sovietų ir Vokiečių-Sovietų susitarimus, priėjo išvados, kad tie susitarimai į Rytinės Europos politinę padėtį įnešė tokių svarbių pakeitimų, jog Latvija taip pat turi peržiūrėti savo užsienių santykius, pirmoje vietoje su Sovietų Sąjunga. Latvių vyriausybė užsienių reikalų ministrui Munterui pavedė tuojau vykti į Maskvą ir sueiti į kontaktą su Sovietų vyriausybe. Munteras išvyko spalio 2 d.

ESTAI PAKTĄ RATIFIKAVO. DNB praneša, kad Estijos prezidentas Paetsas šios dienos ministrų tarybos posėdyje ratifikavo Sovietų Sąjungos sudarytą tarpusavės pagalbos paktą ir įsakė jį tuojau paskelbti. Prieš ratifikavimą, kaip vyriausybės sluoksniuose nurodoma, buvo atsiklausta užsienių reikalų komisijų ir krašto gynimo tarybos nuomonių. Šios pasisakė už ratifikavimą.

CIANO ATVYKO Į BERLYNĄ. Italijos užsienių reikalų ministras Ciano atvyko į Berlyną.

Ryšium su Italijos užsienių reikalų ministro Ciano kelione į Vokietiją, vokiečių politiniuose sluoksniuose spalio 1 d. popiet buvo pažymėta, jog jau yra nusistovėjęs paprotys abiejų didžiųjų ašies valstybių užsienių reikalų ministrams susitikti kiekvieną kartą, kai tik tarptautinė padėtis reikalauja apsvarstyti naujus metodus. Toliau ten buvo pridurta, kad šių paskutinių savaitių įvykiai yra visiems žinomi.

Spalio 1 d. ryto italų spauda daugiausia rašo apie Italijos užsienių reikalų ministro Ciano kelionę į Vokietiją ir apie Vokietijos reichstago susaukimą. Italų laikraščiai pabrėžia, kad šiandien prasideda savaitė, kuri galinti pasidaryti istorine visai Europai.

„Gazeta del Popolo“ pabrėžia Ciano vizito reikšmę, pažymėdamas, kad šiuo metu Italijai Europoje tenka atlikti svarbią misiją.

Vokiečių laikraščio „Hamburger Fremdenblatt“ Berlyno korespondentas, komentuodamas tą naują padėtį, kuri susidarė ryšium su Vokietijos ir Sovietų Sąjungos susitarimais, pabrėžia Italijos užsienių reikalų ministro Ciano vizito reikšmę Berlyne. Pasak laikraščio, Ciano visomis svarbiomis progomis atvykdavo į Berlyną. Dar niekad nėra buvę tokios

lemiamos valandos, kaip dabar. Mussolinio išmintinga ir apdairi politika Italijai patikrino vadovaujantį vaidmenį daugelyje kraštų. Laikraštis pabrėžia, kad neutralios valstybės yra pripažinusios šio konflikto absurdiškumą. Tos tautos nori taikos naujoje Europoje, nori teisingumu paremtos taikos. Vokietijos ir Italijos draugiškumas šiomis lemiamomis dienomis kaip tik dar labiau pasireiškė. Tatai esąs faktorius, su kuriuo didžiosios Vakarų valstybės visados turėsiančios skaitytis.

Miunchenas X/2 Ešta. Spalio 2 d. vakarą 20,40 valandą italų užsienių reikalų ministras Ciano atvyko į Miuncheną, iš kur netrukus išvyko į Romą.

SOVIETŲ SPAUDA NAGRINĖJA SSSR IR VOKIETIJOS PAKTO SUDARYMĄ. „Izvestijos“ savo vedamajame plačiai komentuoja Sovietų Sąjungos ir Vokietijos paktą. Laikraštis, tarp kitko, rašo: „Visas pasaulis ar bent tie, kurie dar nėra netekę pajėgumo aiškiai ir šviesiai vertinti tikrus faktus, gali įsitikinti, kad Sovietų Sąjungos ir Vokietijos paktas, sudarytas nepaisant kai kurių didžiųjų valstybių intrigų — buvo mėginta vokiečių ir rusų tautas sukirti viena prieš antrą, — pasirodė lemiama kliūtis sukurti Panceuropos karą, kurio norėjo karo provokatoriai. Jie galėjo įsitikinti, kad tas istorinis dokumentas pasidarė taikos įrankiu, ir pačiu svarbiausiu taikos įrankiu. Dabar jau kiekvienam yra aišku, kad jei Sovietų Sąjunga su savo nuolatine taikos politika neegzistuos, jei Sovietų Sąjungos ir Vokietijos paktas, kaip tos politikos išraiška, nebūtų sudarytas, visas pasaulis atsidurtų akivaizdoje tokio karinio sumišimo, kokio dar nėra buvę, ir kuris savo aukų skaičiumi prašoktų 1914 — 1918 metų žudynes. Europos centre kilęs karas buvo lokalizuotas Sovietų Sąjungos ir Vokietijos paktu. To karo išsiplėtimas buvo apribotas, karinių veiksmų erdvė buvo sumažinta. Sovietų Sąjungos išmintingi valstybės vyrai neleido karo kiršintojams įtraukti Sovietų Sąjungos į nepagrįstą konfliktą, pašalino karinį grasinimą, kuris buvo pakibęs ties 170 milijonų Sovietų Sąjungos piliečių, ir pastatė rimtą kliūtį išsiplėsti karui Europoje.“

ATSISTATYDINO LENKIJOS RESPUBLIKOS PREZIDENTAS. Buvęs Lenkijos respublikos prezidentas Moscickis rugs. 30 d. perėjo Jugoslavijos sieną prie Subotiko ir iš Bukarešto vyksta į Prancūziją. Spaudos atstovams Moscickis pareiškė: „Esu įsitikinęs, kad nei Prancūzija, nei Didžioji Britanija nepriims taikos, kuri jiems bus pasiūlyta, jei nebus atstatyta Lenkija visose jos teisėse.“

Havaso žiniomis, Lenkijos prezidentas Moscickis atsistatydino Raczkiewicziaus naudai. Raczkiewiczius yra buvęs Lenkijos senato pirmininku, Vilniaus vaivada ir lenkų legionų Rusijoje organizuotoju.

Naujasis Lenkijos respublikos prezidentas paskelbė dekretą, kuriuo pranešama apie ligšiolinės Lenkijos vyriausybės atsistatydinimą. Naujai Lenkijos vyriausybei vadovauja generolas Sikorskis. Jis eis ir karo ministro pareigas. Havasas priduria, kad generolo Sikorskio vyriausybė yra tautinės vienybės ir krašto apsaugos vyriausybė.

Naujas Lenkijos respublikos prezidentas, dalyvaujant Lenkijos ambasadoriui Prancūzijai Lukosiewiczui, generolui Sikorskiui, Kocui ir kitiems aukštiesiems asmenims, rugsėjo 30 d. prisiekė. Kiek vėliau prisiekė nauji Lenkijos vyriausybės nariai.

RŪPINASI GRAŽINTI TAIKĄ. „Daily Mail“ rašo, kad Hitlerio taikos siūlymas gali būti palydėtas galimumo sudaryti nedidelę nepriklausomą Čekoslovakijos valstybę. Tuo būdu Hitleris norės patenkinti katalikišką Italiją, kuri pareiškia, kad jeigu taikos planas nebūtų priimtas, tai neimtu sau jokios atsakomybės, jeigu komunizmas vėl Vokietijoje imtų stiprėti.

Naujos Lenkų valstybės svarbiausi miestai bus Varšuva, Lodzė, Radomas, Kielcai, Liublinas. Laikraščio nuomone, Krokava, Čenstakavas ir Poznanė priklausysiančios prie Vokietijos.

Prancūzų laikraščiai nurodo, kad Hitleris dabar ieško tarpininko savo taikos planui perduoti. „Excelsior“ mano, kad spalio 1 d. vakare italų užsienių reikalų ministrui Ciano buvo išteikti Vokietijos ketinimai.

Laikraščiai pažymi, kad įvykiai dabar eina vis greitesniu tempu. Vos uždanga pasukė ties Ciano atvykimu į Berlyną, kai vėl dėmesys kreipiamas į turkų ministro Saradoglanu buvimą Maskvoje. Esą, turkų užsienių reikalų ministras,

grįždamas į Ankarą, galės susitikti su rumunų užsienių reikalų ministru. Maskvoje taip pat vieši bulgarų atstovai. Pagaliau, Londone laukiama netrukus atvykstant karinės, ūkinės ir finansinės turkų delegacijos. Štai svarbiausi šiandien tarptautinių naujienų punktai. Prancūzų laikraščiai reiškia pasitikėjimo turkų vyriausybe, kuri turi susitarimus su Paryžiumi ir Londonu. Turkija pasiliks ištikima savo žodžiui. „Figaro“ pastebi, kad šią savaitę, kuri pradėta su tokiu intensyviu diplomatiniu veikimu, Londonas ir Berlynas turės lemiančią įtaką tolesnei įvykių eigai.

SSSR — ESTIJOS PREKYBOS SUTARTIS. „Uus Eesti“ praneša, kad Sovietų Sąjungos ir Estijos prekybos sutartis sudaryta nuo 1939 metų spalio 1 dienos iki 1940 metų gruodžio 31 dienos. Sutartis numato pasikeisti prekėmis už 39 milijonus kronų (1938 — 9,5 mil. kron.). Sovietų Sąjungą parduos Estijai cukrų, druską, odas, chemines trąšas, angli, žemės ūkio ir pramonės mašinas. Estai parduos popierių, celulozę, sviestą, pieną, paršiuokus ir t. t.

MUSSOLINIS IMSIS PASTANGŲ KARUI BAIGTI. Vašingtono politiniuose sluoksniuose manoma, kad Mussolinis imsis galingų pastangų baigti karui, suėdamas į tiesioginį kontaktą su Anglija ir Prancūzija, kai Ciano pirmadienį nakčia ar antradienio rytą grįš į Romą. Jeigu Vakarų valstybės atmetų taiką, kurią, kaip laukiama, Hitleris pasiūlys šią savaitę reichstage, tai tuo pačiu metu Vokietija pradėtų pasitarimus su Maskva naujo vokiečių Sovietų susitarimo numatytose ribose. Ciano atvykimas į Berlyną yra suderintas su numatyta pasitarimų klauzule, kuri buvo įtraukta į italų vokiečių karinę sąjungą.

Sąjungininkams atmetus Hitlerio taikos siūlymą, manoma, kad Vokietija ilgai nelauks pradėti dideliems karo veiksams, kadangi vyrauja įsitikinimas, jog laikas veikia sąjungininkų naudai, kurių ištekliai yra geriau parengti išlaikyti ilgam karui. Karui Vakaruose vokiečiai dabar turi apie du milijonus kareivių, kurių per 50 divizijų paskutiniu metu buvo atkelta iš lenkų fronto. Apie milijonas vokiečių kareivių pasilieka Rytuose saugoti naujų sienų. Neabejojama, kad savo kalboje reichstage Hitleris pabrėš Pijaus XII ir Mussolinio taikos dėjai darytas pastangas.

VARŠUVOS PAĖMIMO PROGA VOKIETIJOJE IŠKELTOS VĒLIAVOS. DNB praneša, kad kancleris Hitleris vokiečių kariuomenės įžengimo į Varšuvą proga įsakė prie visų Vokietijos viešų pastatų iškelti vėliavas, kurios turės pasilikti septynias dienas. Apie tikslią vokiečių kariuomenės įžengimo į Varšuvą datą bus pranešta per spaudą ir per radiją. Gyventojai taip pat raginami iškelti vėliavas.

AMERIKA SAVO NEUTRALUMO KLAUSIMU. Amerikos Jungtinių Valstybių senato užsienių reikalų komisija šiandien paskelbė lydymąjį pareiškimą prie senatoriaus Pittmano senato biurui įteikti projekto pakeisti neutralumo įstatymą. Komisija mano, kad tie įstatymo straipsniai, kurie draudžia išvežti ginklus, turi būti visiškai panaikinti. Komisijos nuomone Jungtinėms Valstybėms nėra galima išlaikyti neutralumą, jei tie draudžiantieji straipsniai pasiliks įstatyme, nes jie yra priešingi tarptautinės teisės pripažintiems principams, pagal kuriuos karįaujantios šalys gali pirkti neutraliose šalyse visokiais prekes, ar medžiagas.

ANGLIJOJE ŠAUKIAMI Į KARIUOMENĘ VISI 20—21 METŲ VYRAI. Spalio 1 d. vakare įvykusiame Anglijos slaptosios tarybos posėdyje karalius pasirašė atsisaukimą, kuriuo šaukiami į kariuomenę visi 20—21 metų amžiaus vyrai. Tas šaukimas, kaip Havasas pažymi, palies apie 250.000 vyrų. Manoma, kad jie bus pašaukti į kariuomenę ne anksčiau kaip lapkričio mėnesį.

AMERIKOS SPAUDA GINKLUOTŲ LAIVŲ KLAUSIMU. Kai kuri Amerikos spauda, kaip pavyzdžiui: „New York Daily Mirror“, svarstydama prekybos laivų klausimą, sako, kad apginkluoti laivai pagal tarptautinę teisę yra karo laivai. Didžiojo karo metu prezidento Willsono paskelbtas įstatymas, pagal kurį Amerikos piliečiai turėję teisę keliauti apginkluotais laivais, prisidėjo prie Jungtinių Valstybių įtraukimo į karą. Dėl šios priežasties „New York Sun“ siūlo uždrausti Amerikos piliečiams keliauti ginkluotais laivais ir tokius laivus įsileisti į Amerikos uostus.

BELGAI APIE VOKIETIJOS EKONOMINĮ PAJĖGUMĄ. Belgai iš Berlyno praneša, kad britų ir prancūzų informacijos pagal kurias Vokietija negalinti kariauti daugiau, kaip vienerius metus, yra visiškai klaidingos. Vokietija galinti atsispirti ekonominei blokadii savo ištekliais daug ilgiau, net jei Sovietų Sąjungos ištekliai nebūtų jai prieinami. Belgai sako, kad jau ištisi metai, kaip Vokietija savo der-

Kariuomenės vado padėka turto prievolės paliestiems savininkams

Tarptautiniai įvykiai pareikalavo iš mūsų valstybės atitinkamo atsargumo ir budėjimo. Tam reikalui buvo pašaukta dalis atsarginių ir paimta iš gyventojų arkliai, vežimų ir kitų susisiekimo priemonių.

Man yra malonu viešai pažymėti, kad visi, ypač ūkininkai, vienaip ar kitaip turto prievolės paliesti, gerai suprato gyvenamo laiko uždavinius ir kariuomenės reikalus ir sąžiningai atliko tai, kas buvo iš jų reikalaujama.

Už šį drausmingą valstybės pareigos atlikimą visiems turto prievolės paliestiesiems savininkams širdingai dėkoju.

1939 m. spalio mėn. 2 d.

Brig. generolas S. Raštikis
Kariuomenės Vadas

liaus pėrtėklių krėvė į sėndėlius. Liepos pabaigoje Vokietija turėjusi 8,0 milijonus tonų maisto atsargų. Šių atsargų užteksią daugelį metų.

KONCENTRUOJAMAS JAV LAIVYNAS HAVAJUOSE. Japonijoje sukėlė didelį nusistebejimą, kad Havajų salose koncentruojamas Amerikos laivynas. Ten yra dabar aštuoni dideli kreiseriai, apie 30 prieštorpedinių laivų ir vienas lėktuvnešis. Japonų užsienių reikalų ministerijos atstovas pareiškė, kad japonų laivynas neturi jausti nerimo dėl šito Amerikos laivyno padidėjimo Havajuose. Japonijoje vyrauja bendras įspūdis, kad Jungtinės Valstybės nori matyti Kinijoje garantuotas ne tik savo teises, bet taip pat Anglijos ir Prancūzijos. Ta proga pastebima, kad Jungtinių Valstybių veikimas ypač nesuprantamas, atsimenant, kad japonų vyriausybė paskutiniu metu pabrėžtinai nurodė nenorinti paliesti trečiųjų valstybių interesų, kiek tai leidžia karo veiksmai.

Fronte sužeistų vokiečių karių evakuacija

„KARYS“ šią savaitę išeis dar spalio 5 ir 7 dienomis. Toliau nuo X. 12 d. eis senąja tvarka, kas savaitę.

